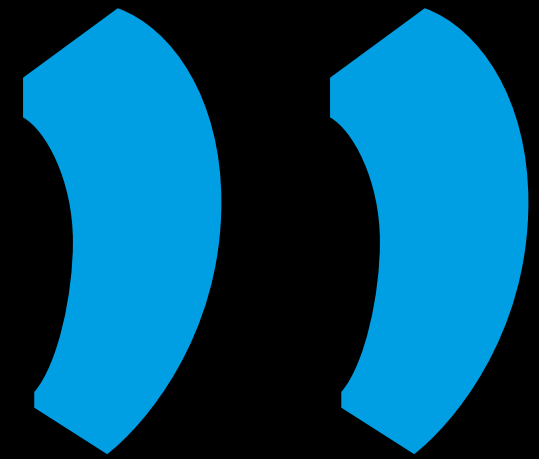

Jerzy Hausner | wykład 10

Globalny kryzys: potrzeba nowej polityki gospodarczej

(...) trzeba wciąż próbować. Nie ma cudów. Nie ma perfekcji. Nie ma milenium. Nie ma apokalipsy. Musimy zachować sceptyczną wiarę, unikać dogmatów, patrzeć i słuchać, starać się jasno określać cele, by lepiej wybrać środki.

David S. Landes 2007, s. 585

David S. Landes

(1924–2013)

Amerykański historyk oraz ekonomista, wieloletni pracownik naukowy Uniwersytetu Harvarda. Autor popularnych książek o tematyce historyczno-ekonomicznej. W swojej karierze naukowej zajmował się badaniem głównego nurtu postępu ekonomicznego i modernizacji technicznej w historii powszechnej.

Prace:

Dynastie. Wzloty i upadki największych firm rodzinnych
(2007)

Bogactwo i nędza narodów. Dlaczego jedni są tak bogaci, a inni tak ubodzy (1998)

Revolution in Time: Clocks and the Making of the Modern World (1983)

Czynnik reprezentujący zagadnienia przyszłości winien być i faktycznie, i moralnie znacznie silniejszy, i bardziej jednolity niż czynnik wyrażający potrzeby i postulaty dnia dzisiejszego, jeżeli ma być stworzona równowaga, gwarantująca warunki rozwoju.

(...) Im częściej bowiem stają rządy i państwa w obliczu zagadnień nierozwiązalnych przez prostą formułę partyjną, tym bardziej i same muszą się oddalać od wszelkiej jednostronności działania.

Eugeniusz Kwiatkowski, Dysproporcje, 1931

Eugeniusz Kwiatkowski

(1888–1974)

Polski chemik, wicepremier, minister przemysłu i handlu (1926–1930), minister skarbu (1935–1939) II Rzeczypospolitej.

Kierował opracowaniem 4-letniego planu inwestycyjnego przewidującego rozbudowę infrastruktury, zwiększenie potencjału obronnego kraju, przygotowanie fundamentów dla przyszłej rozbudowy przemysłu, łącznie z aktywizacją Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Górniczno-Hutnicza.

Zainicjował budowę portu i miasta w Gdyni. Znacznie przyczynił się do powstania Stalowej Woli.

Wniósł wielki wkład w rozwój polskiego przemysłu chemicznego: zakładów azotowych w Chorzowie i Tarnowie.

KONKLUZJE

Ekonomiści głównego nurtu w uproszczony sposób rozumieją funkcje porządku instytucjonalnego, a już całkowicie wyrugowali z obszaru swego zainteresowania odniesienia gospodarki do porządku aksjologicznego.

Dominująca wolnorynkowa retoryka blokuje zrozumienie, że **gospodarka rynkowa wymaga instytucjonalnego osadzenia** i że nie jest ono ani uniwersalne, ani wieczne.

Kluczowe jest także dostrzeżenie, że ta obudowa spełnia różne funkcje: blokuje bądź powstrzymuje pewne działania, ale jednocześnie umożliwia inne, niektórym wyraźnie sprzyja, zachęca do ich podejmowania.

Rozwój oznacza **zasadniczą zmianę strukturalną**. A taka zmiana musi pociągać za sobą modyfikację instytucjonalnej obudowy gospodarki. Jesteśmy zatem skazani w polityce gospodarczej na stopniowe modyfikowanie tej obudowy tak, aby nadal sprzyjała rozwojowi w nowych strukturalnych warunkach, w których zmienia się waga poszczególnych czynników gospodarczych, zmieniają się sposoby ich powiązania i wytwarzania wartości ekonomicznej.

Nieprzestrzeganie instytucjonalnych reguł w imię sprawności rządzenia to prosta droga do nieprzestrzegania umów i zobowiązań, których są one fundamentem – w tym także zobowiązań obywateli wobec państwa.

Długofalowym tego następstwem musi być słabość pieniądza jako publicznie ustanowionego środka wymiany. Ten środek działa przede wszystkim mocą niepisanej umowy – opartej na zaufaniu i wzajemnym zobowiązaniu.

WYMIARY POLITYKI GOSPODARCZEJ

1

Koniunkturalny – utrzymanie gospodarki na ścieżce wzrostu zbliżonego do produktu potencjalnego oraz zapobieganie stanom głębokiej (niestabilnej) nierównowagi.

2

Strukturalny – podejmowanie działań i przedsięwzięć gospodarczych wzmacniających konkurencyjność gospodarki.

3

Instytucjonalny – tworzenie odpowiednich warunków dla szeroko rozumianej przedsiębiorczości i innowacyjności.

4

Rozwojowy – podjęcie długofalowych wyzwań przy efektywnym strukturalnie wykorzystaniu własnego potencjału.

JAK ROZUMIEĆ STABILNOŚĆ GOSPODARKI?

- A** Systemy gospodarcze funkcjonują w stanie nierównowagi, a problemem jest to, jak zapewnić ich nierównowagę stabilną i zapobiec nierównowadze niestabilnej, prowadzącej do ich załamania (rozkładu).
- B** Na nierównowagę systemów społecznych, w tym gospodarczych, można spojrzeć jako na swoiste dla nich napięcie między funkcjonalnością i dysfunkcjonalnością. Wszystkie systemy społeczne stopniowo się dysfunkcjonalizują.
- C** Jeśli dysfunkcyjność danego systemu jest poważna, to działanie samoczynnych mechanizmów równoważących może okazać się niewystarczające. Wtedy system traci stabilność a gospodarka może wytracać potencjał wzrostowy.

Marek Belka

Ur. w 1952 r., polski ekonomista i polityk, profesor nauk ekonomicznych, nauczyciel akademicki, urzędnik w międzynarodowych instytucjach finansowych.

W 1997 i w latach 2001–2002 wiceprezes Rady Ministrów oraz minister finansów, w latach 2004–2005 prezes Rady Ministrów i przewodniczący Komitetu Integracji Europejskiej, w 2005 minister sportu, w latach 2010–2016 prezes Narodowego Banku Polskiego, poseł do Parlamentu Europejskiego IX kadencji.

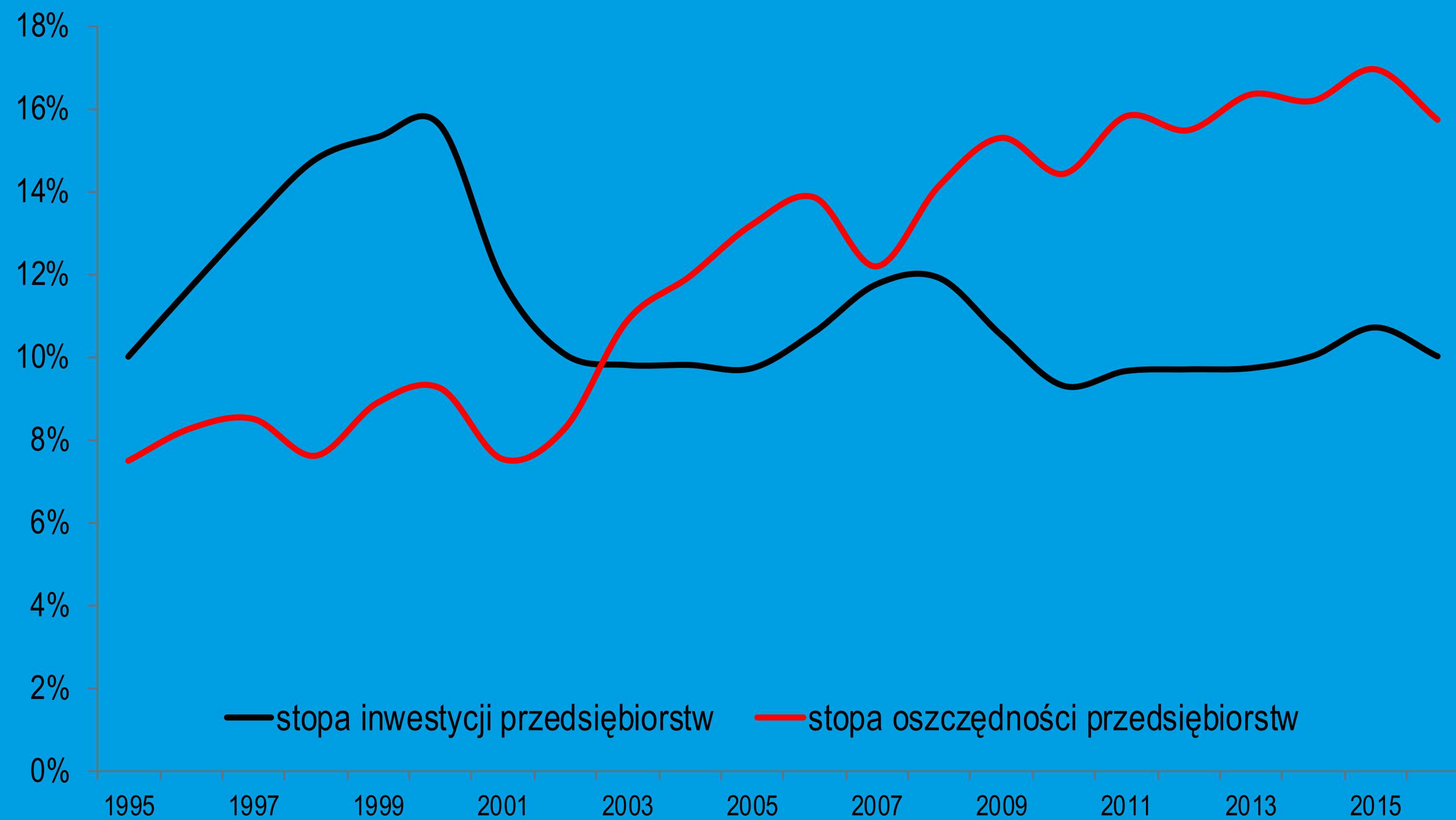
ZAGROŻENIA STRUKTURALNE

1
Niski poziom inwestycji
przedsiębiorstw i oszczędności
gospodarstw domowych

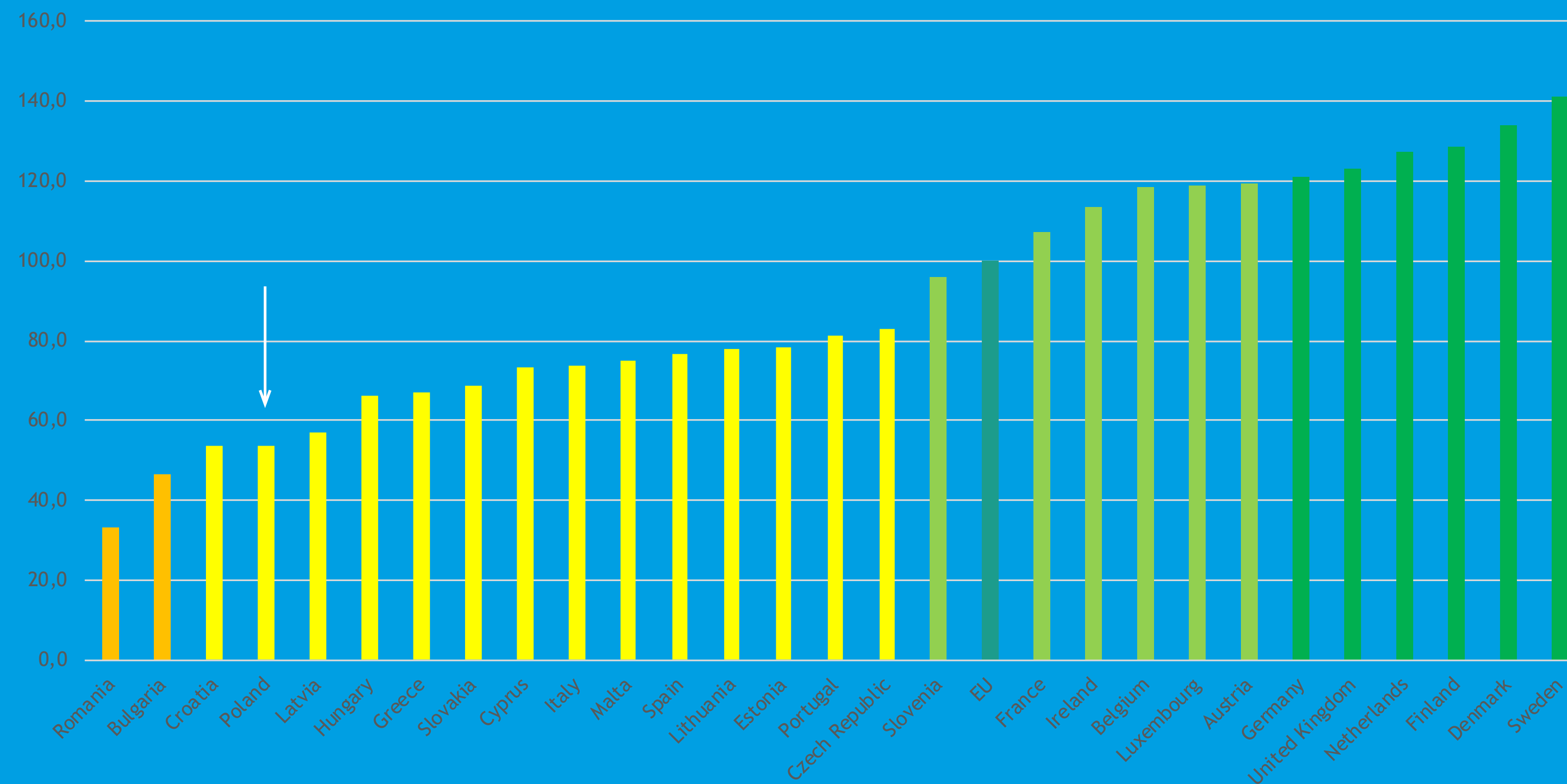
2
Niski poziom
innowacyjności
kreatywnej

3
Wysoki poziom
długu publicznego

RELACJA STOPY OSZCZĘDZANIA I INWESTYCJI W SEKTORZE PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

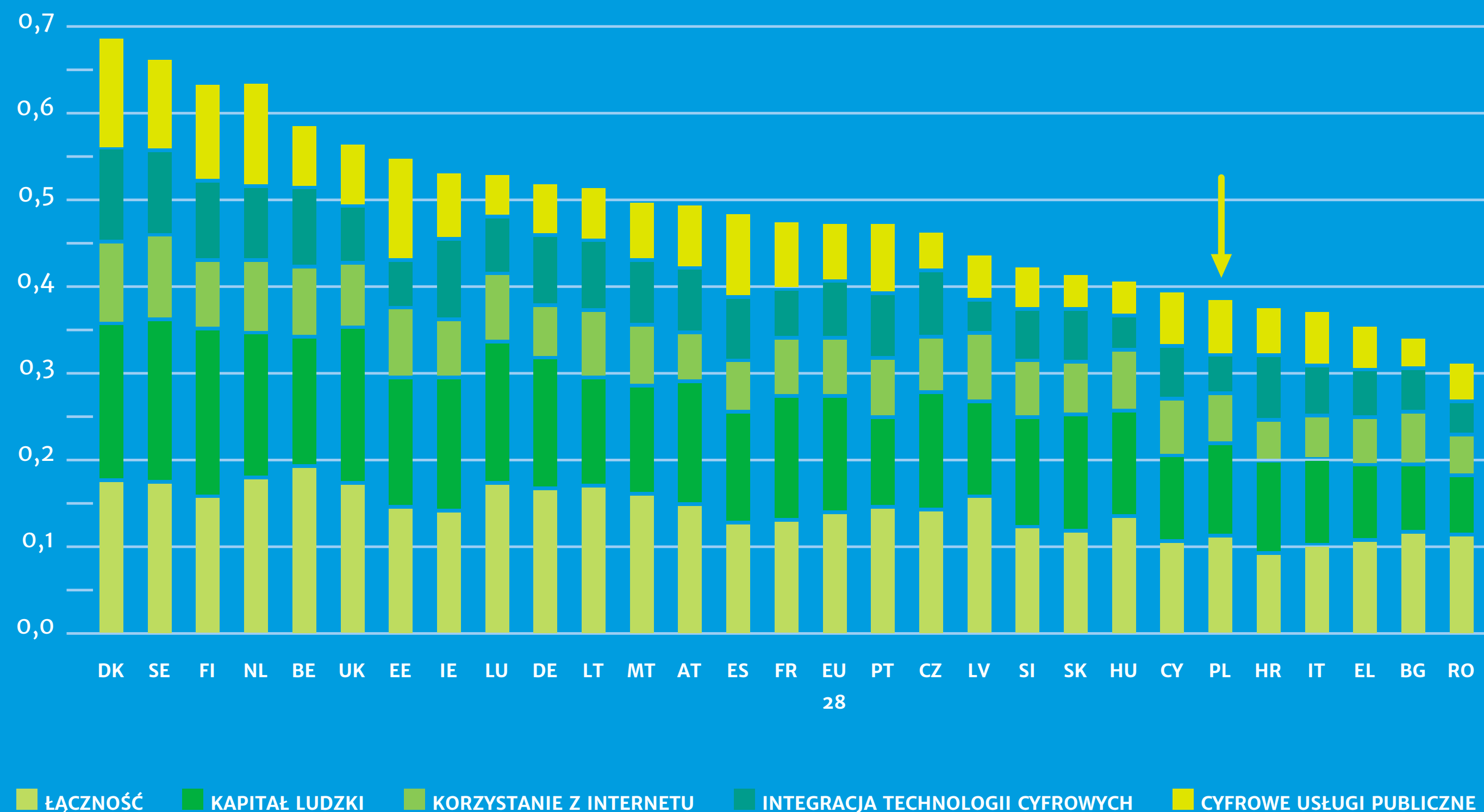

RANKING INNOWACYJNOŚCI KRAJÓW CZŁONKOWSKICH UE (2016)

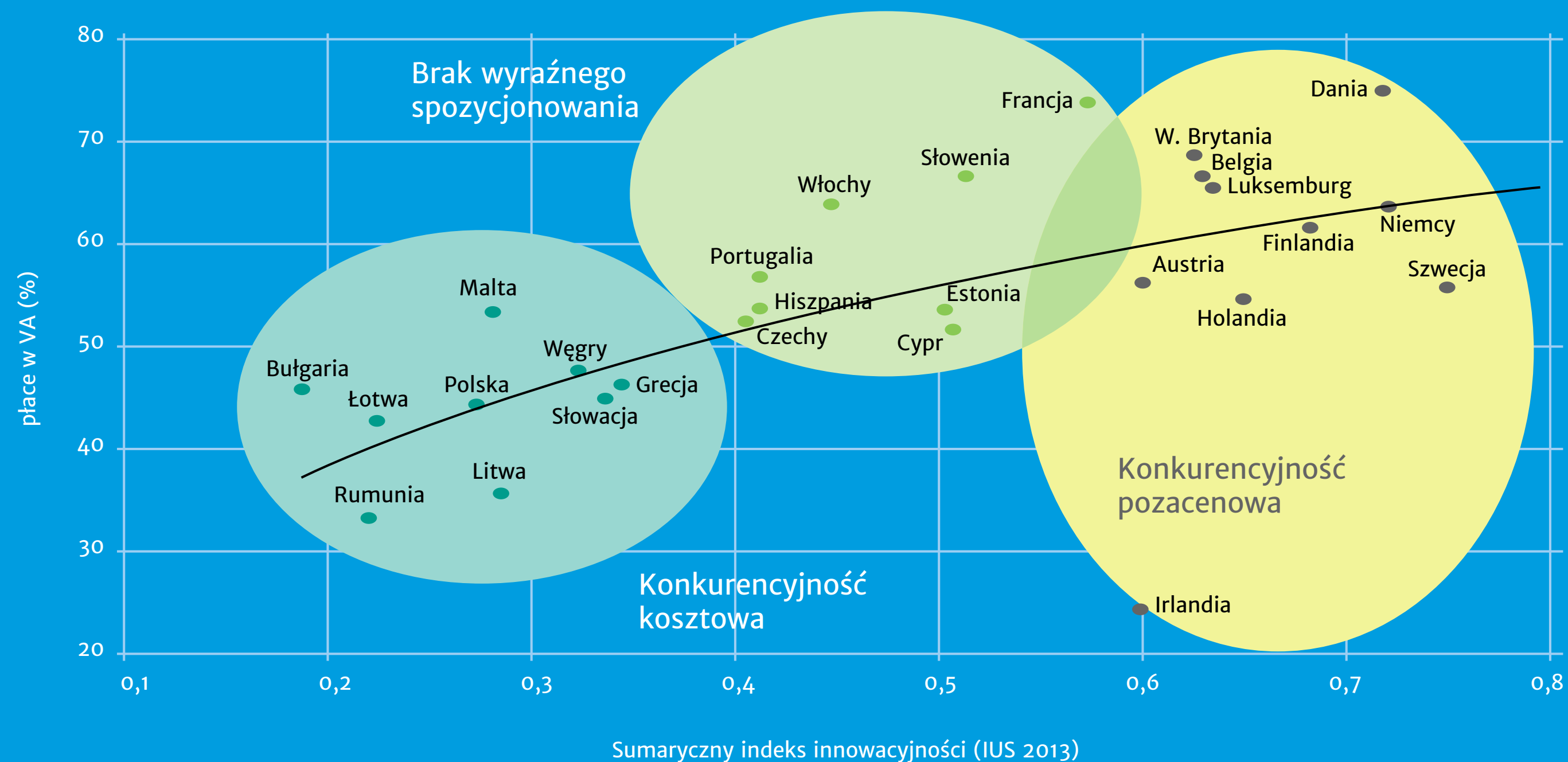
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: European Commission (2017), European Innovation Scoreboard 2017:
<http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards>

INDEKS GOSPODARKI I SPOŁECZEŃSTWA CYFROWEGO (DESI) (2014)

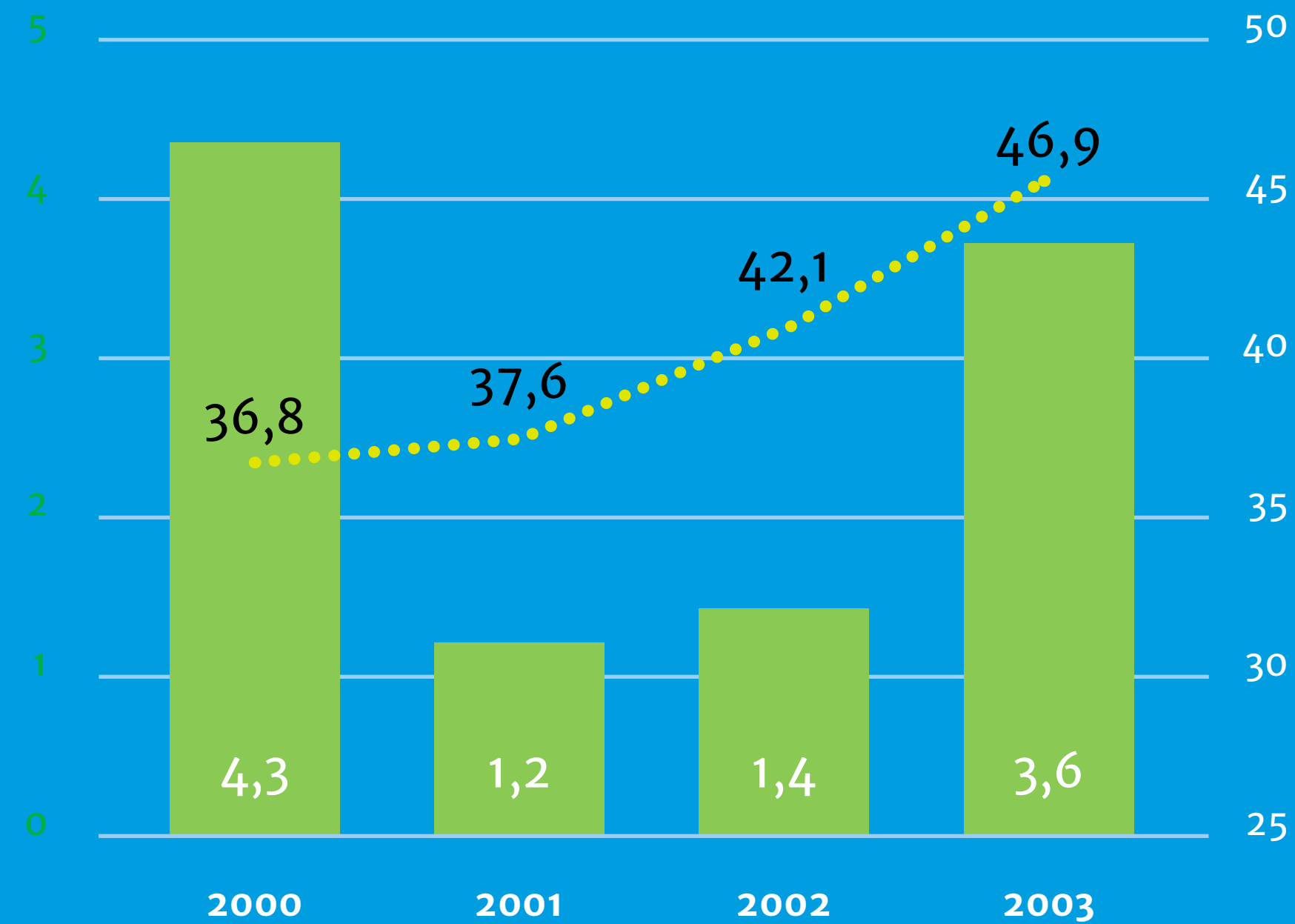

Źródło: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/desi> (20.08.2015)

UDZIAŁ PŁAC W WARTOŚCI DODANEJ PRZEMYSŁU PRZETWÓRCZEGO (2011) A WARTOŚĆ SUMARYCZNEGO WSKAŹNIKA INNOWACYJNOŚCI WEDŁUG IUS 2013

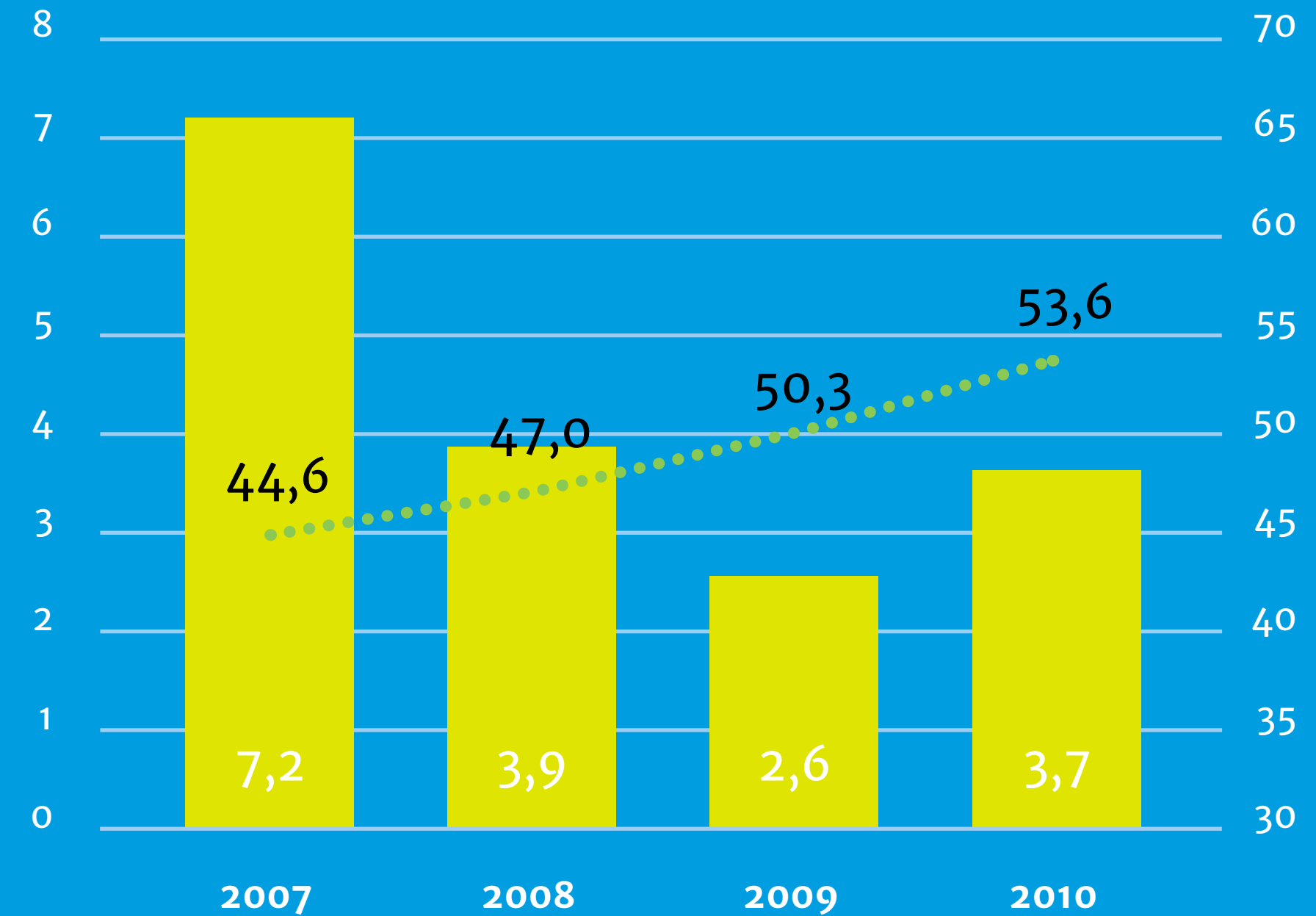

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Halesiak, Mrówczyński 2013.

■ Wzrost PKB ●●●●● dług publiczny / PKB

wzrost PKB i poziom długu publicznego w relacji do PKB w Polsce w latach 2000–2003

■ Wzrost PKB ●●●●● dług publiczny / PKB

wzrost PKB i poziom długu publicznego w relacji do PKB w Polsce w latach 2007–2010

ZAGROŻENIA INSTYTUCJONALNE

1

Destrukcja ładu
prawnego

2

Głębokie upartyjnienie
struktur państwa
i demontaż służby cywilnej

3

Zanik dialogu
społecznego

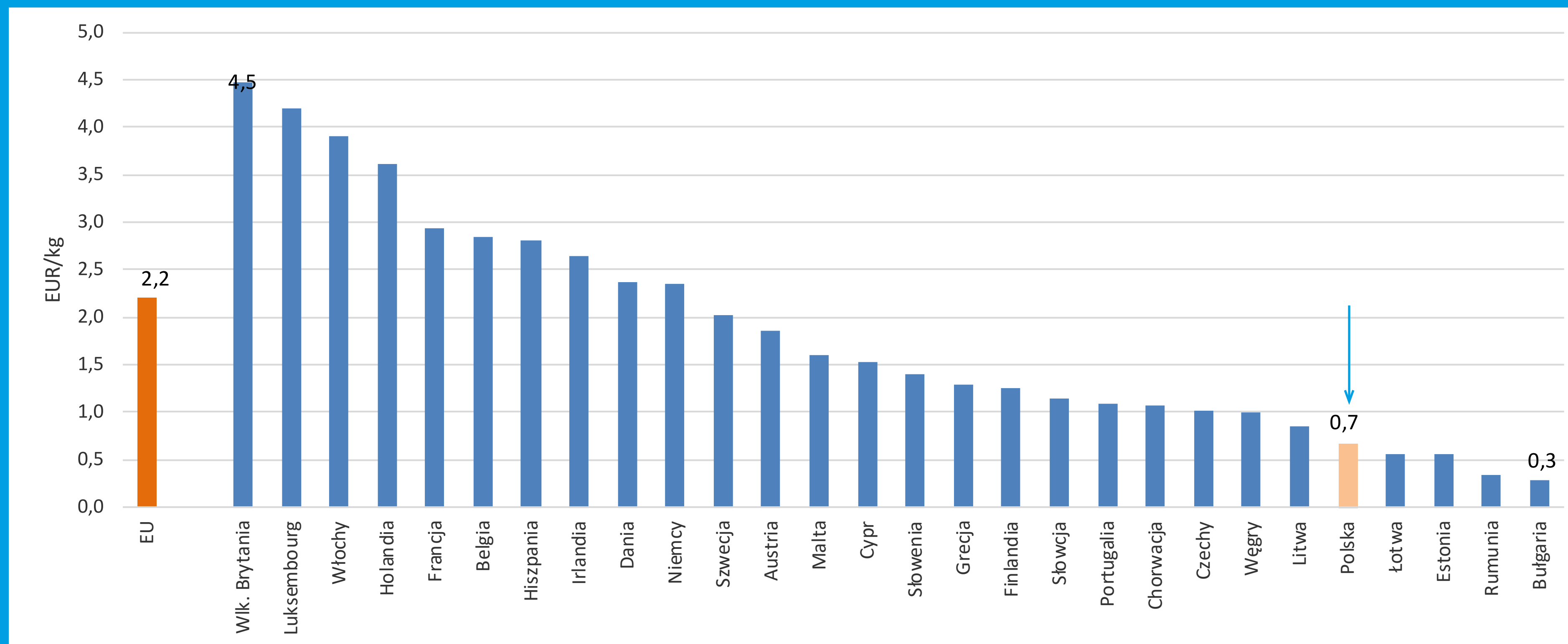
ZAGROŻENIA ROZWOJOWE

1 Zapaść demograficzna

2 Niska strukturalna
efektywność
wykorzystania
własnych zasobów

3 Pogłębianie się
niespójności
i atomizacji społecznej

PRODUKTYWNOŚĆ ZASOBÓW W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ W 2015 R.

Źródło: Opracowanie GUS na podstawie danych Eurostatu (Eurostat's Database, <http://ec.europa.eu/eurostat>, Resource productivity [env_ac_rp], 18.12.2017).

PRZESŁANIE

Generalnie dobrze radzimy sobie z problemami koniunkturalnymi, ale zaniedbujemy **rozwiązywanie problemów strukturalnych**. W sumie wciąż jesteśmy silni, ale tracimy siłę rozwojową.

Wprawdzie gospodarka nadal pozostaje na ścieżce względnie zrównoważonego wzrostu, ale nie są podejmowane reformy strukturalne i instytucjonalne, które zapobiegałyby jej stopniowemu dryfowaniu w stronę niezrównoważonego i niskiego wzrostu. Polskę może dotknąć relatywne pogarszanie się miejsca, jakie zajmuje obecnie w międzynarodowym podziale pracy.

Państwo autorytarnej mobilizacji w krótkiej perspektywie zyskuje na operacyjnej sprawności, jednak dzieje się to kosztem **radykałnego ograniczenia potencjału rozwojowego i stworzenia podstaw do głębokich społecznych podziałów i ostrych konfliktów.**

Ład konstytucyjny rodzi się i jest modyfikowany w następstwie **wielopodmiotowej refleksyjności**, w której mieszają się interesy i racje. Przy czym te drugie wynikają ze strategicznej wyobraźni uczestniczących w dyskursie aktorów. Aby w ogóle móc podjąć strategiczny dialog, muszą oni sobie elementarnie ufać.

Przedsiębiorczość i innowacyjność rozwija się tylko w warunkach specyficznego i organicznie formującego się ekosystemu gospodarczego, który może być tylko częściowo i stopniowo kształtowany przez administrację publiczną. I to taką, która jest politycznie niezależna i wysoce profesjonalna. Podstawową składową tego systemu są jednak firmy, które nie zostały jeszcze „do szpiku kości” przeniknięte oportunizmem. A tym samym są otwarte i zdolne do współdziałania z innymi.

Jeśli myśli się o rozwoju, a nie utrwalaniu określonego stanu, to oddziaływanie odgórne (*top-down*) ma sens tylko wtedy, kiedy napotyka na współgrające z nim oddziaływanie oddolne (*bottom-up*).

KONKLUZJE

Obecny kryzys pokazuje wyraźnie, że w teorii potrzebujemy nowej syntezy „ekonomicznej teorii państwa” oraz „politycznej teorii gospodarki”. Taka synteza będzie możliwa tylko wówczas, gdy ekonomiści zaczną znacznie szerzej korzystać z dorobku innych nauk społecznych oraz biologii (teoria ewolucji). Uczynią ekonomię bardziej tym, czym była u swego zarania – nauką społeczną, a nie techniczną.

Zasadniczych pozytywnych odpowiedzi trzeba natomiast szukać nie w samym państwie czy rynku, lecz po stronie kultury i społeczeństwa, które nie są tylko instytucjami pośredniczącymi między państwem i rynkiem. Jeśli nie uzyskają niezbędnego poziomu samoorganizacji i autonomii, to nie będzie dobrze funkcjonować ani państwo, ani rynek. Tylko zwrócenie się w tamtą stronę otworzy nowe możliwości rozwojowe.

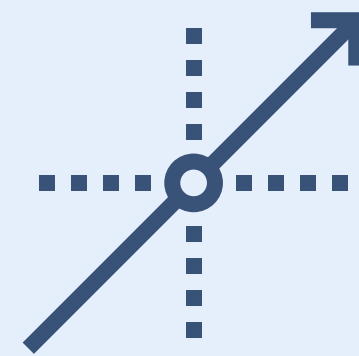
Polityka gospodarcza, aby mogła adekwatnie odpowiedzieć na trzy podstawowe rodzaje pytań („po co?“, „na podstawie jakich reguł?“, „jak?“), musi kojarzyć działanie trzech typów decydentów (ekspertów, menedżerów, przywódców) funkcjonujących w trzech różnych porządkach (operacyjnym, instytucjonalnym i aksjologicznym) i dysponujących trzema rodzajami wiedzy społecznej (obiektowej, systemowej i modalnej).

MAPA KONCEPTUALNA

Aksjologiczne
podstawy polityki
gospodarczej

Podstawowe
wymiary polityki
gospodarczej

Sytuacja i perspektywy
polskiej gospodarki

Role społeczne, tryby
rządzenia i rodzaje
wiedzy

**DZIĘKUJĘ ZA
UWAGĘ**

open '20
eyes
economy
summit

Open Eyes Economy Summit 5!

17-18 listopada 2020, ICE Kraków

www.oees.pl